

Kedves Elnök Asszony, kedves Barátaim!

Ez az a közösség, ahol életem végéig mindig otthon fogom érezni magam, úgyhogy nagyon köszönöm, hogy megtiszteltetek a meghívással. Igyekszem az elvárásnak eleget tenni.

Hogy mit jelent nekem a pécsi jogász közösség, benne az ügyvéd közösség, az talán egy kis emlékeztető történet. Rákósy ügyvéd úr biztos nem emlékszik már rá, de én nagyon jól emlékszem. Alkotmánybíró voltam és ugye akkor az ítélezésben nem vettem részt, és egyszer Pécsen az utca egyik oldalán mentem és ő a másik oldalon ment és átkiabált nekem:
- Mikor váltanak már le?

Ennél nagyobb dicséretet nem kaphattam sose, úgyhogy itt vagyok közöttetek.

A deliktuális felelősség a témám. A deliktuális kártérítési felelősséggel kapcsolatosan két nagyon jelentős változást hoz a 2013. évi V. törvény.

Az egyik változás az, hogy külön választja a kontraktuális és a deliktuális felelősség szabályát, a másik változás pedig az, hogy a nem vagyoni kártérítés intézményét, mint olyat megszünteti, és átemeli a törvény II. könyvébe, a Személyek könyvébe, ahol a személyhez fűződő, vagy a személyiségi jogok megsértésének szankciójaként, sérelemdíj elnevezéssel szabályozza.

A deliktuális felelősségről kell beszélnem, de a különválasztás a deliktuális és a kontraktuális felelősség szabályát illetően nagyon fontos és erről néhány mondatot kénytelen vagyok mondani.

A hatályos Ptk. nagyon elegáns módon a kétféle felelősségi alakzatot egy nevezőre hozza, ugye a 318. § hídján keresztül, egy utaló szabállyal azt mondja a szerződésszegéssel okozott kárfelelősség témakörében, hogy arra a szerződésen kívüli kártérítési felelősség szabályai az irányadók, egyetlen kivétellel, hogy méltányosságból a kártérítés mértéke nem csökkenthető. Ez egy nagyon elegáns megoldás, azonban a piaczgazdasági viszonyokra épülő új Ptk. mellett tarthatatlan, figyelembe véve az európai kodifikációs törekvéseket is.

Miért tarthatatlan?

A deliktuális felelősség lényege az, hogy egy abszolút szerkezetű viszony áll fenn a károsult és a károkozó között, amikor a törvény azt mondja, hogy aki másnak, tehát valakinek kárt okoz, akkor azt köteles megtéríteni.

A kontraktuális felelősségnél van egy relatív szerkezetű jogviszony, egy szerződés. A szerződésben a felek kötelezettséget vállalnak, és ennek a kötelezettségnek a megszegése, - ha ez károkozással is jár -, eredményezi a kártérítési felelősséget.

Nem aki másnak okoz kárt, hanem a szerződési partnerének okoz kárt, és a szerződés megkötésekor a felek megfelelően abban a helyzetben vannak, hogy tudják azt, hogy mit vállalnak, milyen szerződési kondíciókat kötnek ki, és ennek megfelelően számolniuk kell azzal, hogyha ezt a szerződést megszegik, tehát szerződésszegésnek a következtében károkozás is előáll, abban az esetben kártérítési felelősség terheli őket.

Ebből következik, hogy a kontraktuális felelősség szabályát az új Ptk. objektív alakra helyezi. Tehát szigorítja, és - hasonlóan az objektívabb deliktuális felelősség körében szabályozott veszélyes üzemi felelősség konstrukciójához - a kimentési lehetőséget szűkíti és azt mondja, hogy csak akkor mentesül a szerződésszegő fél a kártérítési felelősség alól, ha bizonyítja,

hogy az ellenőrzési körön kívül álló, elháríthatatlan ok idézte elő a kárt. Másrészt viszont a kárfelelősség mértékét szűkíti azzal, hogy a következményi károk és az elmaradt haszon tekintetében a szerződésszegő fél csak az előre látható károk vonatkozásában tartozik felelősséggel.

Objektív alakú lesz tehát, és ez nagyon fontos, amikor szerződéseket készítetek, hogy felhívjátok a felek figyelmét arra, hogy itt egy olyan kockázatvállalás is történik, hogy gyakorlatilag kimenthetetlen lesz, mert ugye az ellenőrzési körön kívül eső elháríthatatlan okot nagyon nehéz bizonyítani. De egyúttal a kártérítés mértékét szűkíti és ezzel tulajdonképpen az arányosságot teremti meg azzal, hogy a következményi károk és az elmaradt haszon tekintetében csak az előrelátható, a szerződés megkötésekor előrelátható károk következményeiért tartozik felelősséggel.

Ezzel szemben a deliktuális kárfelelősség szabálya a hatályos Ptk-hoz képest nem változik. Alapvetően legalábbis nem változik, vagyis a felróhatósági alapú, - én ezt mindig is vitattam, majd erre később ki fogok térni – felelősség konstrukcióját megtartotta, vagyis a hatályos Ptk. 339. § az egy az egyben beiktatódott az új Ptk-ba. Most már megmaradva a deliktuális felelősség szabályrendszerében, a következő előzményeket szeretném elmondani.

A kodifikáció ebben a körben három szempontot tartott szem előtt és három szempont szerint hozott változást.

Az egyik szempont az volt, hogy a törvénybe integráljuk azokat a külön törvényben szabályozott felelősségi tényállásokat, amelyek magánjogi kártérítési felelősséget involválnak, tehát amelyek egyértelműen a Ptk. rendelkezései közé tartoznak. Erre példa a termékfelelősségi törvénynek az 1993. évi X. tv-nek egy az egybe az új Ptk-ba való beépítése.

A másik törekvés, hogy a bírói gyakorlatban kialakult elveket, amelyek kodifikációra érdemesek, beépítsük az új Ptk-ba. Ilyen pl.: az üzembentartó fogalmának a bírói gyakorlatból való átültetése a törvény rendelkezései közé.

A harmadik szempont pedig az volt, hogy azokat a társadalmi folyamatokban bekövetkező változásokat, illetőleg változásokra reflektáló jogi szabályokat, amelyek újak, beépítsük a Ptk-ba, ilyen pl.: az előreláthatósági korlátnak a bevezetése.

Az első és talán újnak tűnő szabály, hogy kimondja az új Ptk. a károkozás tilalmát. Ez az általános magánjogi deliktum, amely mind a mai napig az elméletben is, de a jogalkalmazási gyakorlatban is bizonytalanságot eredményez. Egy kártérítési, vagy károkozási processzusban, mi a jogellenesség. A törvény egyértelművé teszi annak kimondásával, hogy minden károkozás jogellenes. Azt, hogy maga a kár bekövetkezése teszi a cselekményt jogellenessé. Nem kell tehát jogellenességi szabályra hivatkozni. Minden károkozás jogellenes, kivéve azt a négy csoportot, amelyet a törvény itt most egységesen, rögtön az általános kárfelelősségi szabály kimondása után szabályoz, amely mentesít a kárfelelősség alól. Annak kimondása, hogy a károkozás önmagában jogellenes, vagyis egy károkozási tényállásnál maga a kár bekövetkezés eredményezi, vagy alapozza meg a jogellenességet, ez azért szükséges, mert gondolom, hogy még közöttetek is sokszor van olyan jogi képviselő és vannak bírák, akik pl.: egy környezetszennyezési kár tényállásánál arra hivatkoznak, -alperesi pozícióban-, hogy az én magatartásom nem volt jogellenes, hiszen a szennyezésem a közigazgatásilag megengedett határértékeken belül történik, vagyis, felhatalmazásom van, közigazgatásilag engedélyezett, nem jogellenes a magatartásom.

Szomszédjogi perekben fordul elő nagyon gyakran, amikor a szomszéd építkezése elveszi a szemet gyöngyösködítő kilátást, rontja az intimitását a másik ingatlannak, vagy olyan zajhatást eredményez, melynek következtében a rendes ingatlan-használatban zavarás következik be. Ma ugye tipikusak az átjátszó-tornyokkal kapcsolatos, országosan előforduló perek. Ezek az átjátszó-tornyok teljesen környezet-idegenek. Érdekes módon vita zajlik a bíróságok előtt abban, hogy félelemérzetet keltenek a szomszédokban és erre a szubjektív tényre alapozva érvényesítenek kártérítést, mire az alperesi pozícióban lévő építkező, vagy átjátszó-tornyokat építő cég arra hivatkozik, hogy kérem, ilyen szubjektív okra, hogy fél, hogy a rádióhullámok bizonyos személyi károkat idéznek elő, erre nem lehet kártérítési igényt alapítani. Tehát az alperesi pozícióban többen arra hivatkoznak, hogy kérem nem jogellenes a magatartásom, mert építési engedély alapján történt, mert a közigazgatási, ill. a környezetvédelmi hatóság megengedte, hogy eddig a mértékig szennyezzem a környezetet.

Jogellenes károkozás kérdéskörében egy teljesen extrém példát hadd mondjak. Jelenleg is folyamatban van a Központi Kerületi Bíróság előtt a következő tényállású per:

Egy szupermarketban valamiféle csőrepedés történik, és feltörik a két áruoszlop között, ahol a vásárlók közlekednek, egy aknát létesítenek. Ezt az aknát nem veszik körül, és egy vásárló, aki nem az orra alá néz, hanem nézi az árukínálatot, belelép az aknába és nagyon súlyos sérüléseket szenved, mozgáskorlátozott lesz élete végéig. Az I. fokú bíróság felhívja a felperest, aki ugye kártérítési keresetet érvényesít a vásárlók nevében, felhívja arra, hogy jelölje meg azt a jogszabályt, amelybe ütközik az alperes magatartása. Gondolják végig kérem, egy nagyon talpraesett ügyvéd volt, aki kihalászott valamilyen ügyes módon egy harmadrangú építési szabályt, amely kimondja, hogy ha lukat csinálnak akkor azt körül kell venni, és nem szabad hagyni, és erre hivatkozik, de a bíró azt kéri, hogy jogellenességet bizonyítson. Ez azt gondolom, hogy ez a példa eléggé abszurd ahhoz, hogy átérezzük, hogy itt nem kell jogellenességet bizonyítani. Jogellenes maga az, hogy egy olyan kár következett be, amelyért az alperes nyilvánvalóan helytállással tartozik, hacsak kimenteni nem tudja magát. Történetesen az is elképzelhető, hogy körbekerítette ezt a lukat, és a vásárló átszakítva a szalagot lépett bele. Ebben az esetben nyilvánvalóan a felróhatóság kérdésében történő bizonyítás vezet eredményre. Tehát az új törvény kimondja, hogy minden károkozás jogellenes, kivéve, ha a károkozást a törvényt kifejezetten megengedi.

És utána felsorolja azt a négy esetcsoportot, melyben a károkozás nem jogellenes.

Az egyik a károkozásba való beleegyezés, különösebb problémát a bírói gyakorlatban nem jelent, általában sportjátékoknál fordul elő a károkozásba való beleegyezés, és irányadóan a Legfelsőbb Bíróságnak egy elvi határozata ebben a körben, amely kimondja, hogy ha a játékos sérülése a másik játékos szándékos szabályszegésével, tehát a játékszabály szándékos megszegésével történt, akkor is beleegyezéssel kell tekinteni a kár bekövetkezését. Egy esetben nem, ha kifejezetten a sérülésokozás célzatával történik, ezt nagyon nehéz bizonyítani, de önmagában a játékszabály szándékos megsértése, az nem eredményez kártérítési felelősséget, mert beleegyezik ebben a sportjátékba abba, hogy történetesen élete végéig egy felrúgás következményeként mozgáskorlátozott legyen.

A második csoport a jogos védelem, mellyel kapcsolatban ugyancsak egy elvi bírósági határozat mondja ki azt, hogy a mértéknek a túllépése az már jogellenességet eredményez, és ott a felróhatóság alóli kimentés bizonyítása szükséges. Ezzel tulajdonképpen az egész problémakört a Legfelsőbb Bíróság összefoglalja ebben az egyetlen elvi határozatában, tehát a jogos védelemnél mindig az arányosságot, a mértéket nézzük, és hogyha ez a mérték a mérlegelés alapján túllépést jelent, ebben az esetben tulajdonképpen a felróhatóság alóli

mentesülés vezet csak a tényleges mentesüléshez, maga a magatartás mindenképpen jogellenes.

A harmadik esetcsoport a szükséghelyzet, a szükséghelyzettel kapcsolatos szabályokat az új Ptk. is az V. könyvében, a Dologi Jogi Könyvben, a szomszédjogokkal összefüggésben szabályozza. Gyakorlatilag a hatályos Ptk.-hoz képest nem jelent változást, tehát annak a szabálynak a megállapítása, hogy mikor minősül szükséghelyzetben történő károkozásnak a kár bekövetkezés.

A negyedik csoport, ez az, ami izgalmas. A negyedik csoportban merül fel a jogági jogellenesség függetlenségének a kérdése. A kodifikáció során erős törekvés volt arra, hogy ezt kifejezetten kimondja az új Ptk., hogy ami polgári jogilag, vagyis magánjogilag jogellenes, az a magánjog jogellenességi károkozási szabálya szerint bírálendő el, és független attól, hogy más, mondjuk közigazgatási jogilag jogos magatartásról van szó. Így expressis verbis nem mondja ki az új Ptk., de a jogellenesség alóli mentességet konstituáló negyedik szabálycsoporttal kapcsolatban kimondja, hogy ha a jogszabály által megengedett károkozásról van szó, és ez más, jogilag védett érdekét nem sérti, ebben az esetben nincs jogellenesség.

A jogszabály kártalanításra kötelez, ez teljesen evidens, mert hogyha jogszabály által megengedett károkozásról van szó, de rendelkezik egyidejűleg a jogszabály a kártalanítási kötelezettségről, akkor nyilvánvalóan polgári jogi kárfelelősség nem merül fel.

Az első kérdés a jogági jogellenesség függetlenségének a kérdése. Gyakorlati példával tudnám felsorolni, hogyha a közigazgatási hatóság engedélyez egy konkurens üzletnek a felépítését és megnyitását és üzemeltetését, egy meglévő üzlethez, akkor itt nincs a másik fél részéről jogilag védett érdeksérelem, mert hisz a piacgazdaság viszonyai között lényeges az, hogy minél többféle kínálat következzen be. Ha viszont, és most megint az építkezésekre térek rá, tehát olyan építési engedély történik, mely polgári jogilag a szomszédnál a rendes kockázatokat meghaladó mértékű hátrányt idéz elő, -még egyszer- a kilátás elvonásával, az intimitás megszűnésével, a zajhatással, a félelemérzet keltésével, a tájidegen épület az építésével, stb., akkor hiába engedélyezte a közigazgatási hatóság és hiába történt úgymond jogszerűen a közigazgatási engedélynek megfelelően az építkezés, ez gyakorlatilag kártérítési felelősséget involvál.

Ennek történetileg nagyon érdekes példánya Rudolf von Jhering, aki a göttingeni egyetem professzora volt, és a göttingeni bíróság őt megkereste egy ügyben, - a német jog szerint a bíróság jogi szakértőt is igénybe vehet – és jogi szakvéleményt kért a vak ember kilátáshoz való jogáról. Itt is arról volt szó, hogy egy szemet gyönyörködtető panorámás kilátást elvettek az építkezéssel, de ugye az alperes a perben azzal védekezett, hogy a felperes vak, teljesen mindegy, hogy elé építettek, vagy nem építettek elé, és Jhering ebben az ügyben szépen kimunkálta, hogy nem a vakság a döntő ebben a tényálláskörben, hanem az ingatlan értékében bekövetkezett veszteség. Annak folytán, hogy elvesztette ez az ingatlan azt az értékét, amelyet a szemet gyönyörködtető panorámás kilátás eredményezett.

Tehát ezekkel az új szabályokkal indít az új Ptk., kimondván azt, hogy a törvény tiltja a jogellenes károkozást. Minden károkozás jogellenes, kivéve ezt a négy csoportot, melyet felsoroltam és ezek után mondja ki a kártérítési felelősség általános szabályát, amely a hatályos Ptk.-val tulajdonképpen azonos, aki másnak jogellenesen kárt okoz, vagyis nem esik a károkozása ebbe a négy csoportba, az köteles a kárt megtéríteni. Mentessül a felelősség alól,

ha a magatartása nem volt felróható. Itt nem ismétli meg, ahányszor a hatályos Ptk. megismétli, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, mert az I. Könyv, a bevezető rendelkezésről szóló, a felróhatóság fogalmát meghatározza az általában elvárható cselekedetekkel kapcsolatban és attól kódex a kódex, hogy nem kell megismételni. A felróhatóság kérdése ebben a vonatkozásban végig vonul az összes könyvön keresztül.

A jogalkalmazási gyakorlatban a következő nagy problémát jelentette és jelenti ma is a károkozással kapcsolatban, hogy meddig kell megtéríteni egy adott károkozás folytán bekövetkezett károkat. Hol van egy valamiféle cezúra, amikor a jogalkalmazó azt mondja:

- Ez már nem!

Az okozati összefüggés kérdéséről van tehát szó, az okozati összefüggés természettudományos fogalma nem vezet sehova, mert az magába foglalja az egész múltat, az egész jelent és az egész jövőt és különböző elágazásai vannak. Nyilvánvaló, hogy kell lenni valamiféle kapaszkodónak, amikor a bíróság azt mondja, hogy itt most már a kárfelelősség, bár elvileg a természettudományos okozati összefüggés kategóriája szerint beletartozik a felelősségbe, de ez már olyan távoli kárbekövetkezésekről van szó, ahol a felelősség megállapítására nem kerülhet sor. Gyakorlatban felmerült tényállás: egy teherautó megrongál egy hidat. Ennek következtében a híd lezárásra kerül, el kezdik magyar módra ezt a hidat rendbe hozni, ami azt jelenti, hogy hetekig ezen a hídon keresztül megszűnik a forgalom. Teherautók, akik árut fuvaroznak naponta a hídon keresztül, személyautók, akik munkába mennek és jönnek a hídon keresztül, 80 km-es kerülő útra kényszerülnek és ezzel összefüggésben természetesen káruk keletkezik, kárt szenvednek. A híd túloldalán egy vállalkozó éppen arra tekintettel, hogy a hídon keresztüli forgalmat elcsábítsa, egy vendéglátóegységet létesít, mely ezalatt a javítási időszak alatt legfeljebb annyi forgalmat bonyolít le, hogy a munkások óránként odamennek egy-egy snapszot meginni, de egyébként semmiféle étel-ital fogyasztás nincs. Az egyik személyautó a kerülő úton összeütközik egy szarvassal, és kára keletkezik. Folytathatnánk a tényállást, mennyi minden kár következhet be ebből az egy hídrongálásból, amelyért nem vitásan felelősséggel tartozik a gépkocsi üzembentartója, illetőleg annak felelősségbiztosítója. Meddig kell az adott károkat megtéríteni. Kapaszkodókra van tehát szükség. A bíróság az adekvát kauzalitással operál, a mindennapi életjelenségekkel operál, a szerves összefüggés tényállásával operál. Számos ilyen bírói ítéletben fellelhető és az okozati összefüggéssel kapcsolatos indokolással találkozunk.

Szükségesnek látta a kodifikációs bizottság és az Országgyűlés el is fogadta, az előreláthatósági korlát bevezetését itt az okozati összefüggéssel kapcsolatban. Ez más, mint a kontraktuális felelősségnél, ahol a következményi károokra és az elmaradt haszonra vonatkozóan csak az előre látható károkért áll fenn a felelősség. Ennek negatív megfogalmazása az, hogy mentesül, vagyis nem állapítható meg az okozati összefüggés a kárral kapcsolatban, amelyet a károkozó nem látott és nem is láthatott előre. Tehát az előreláthatósági korlát, ez deliktuális jogban az angoloknál elég jól funkcionál és nyilvánvalóan a bírói gyakorlat fogja ezzel kapcsolatban kialakítani a maga álláspontját.

Én egy gyakorlati példát tudnék felhozni:

Egy sérült gyermekotthonban kirándulás után, amikor az autóbusz hazahozza a gyerekeket, addig, amíg a gyerekek kiszállnak a buszból, nyitva hagyják az otthon kapuját, és az egyik gyermek ezen a nyitott kapun keresztül kimegy az intézet területéről. Az ápolók a többi gyermek leszállásával vannak elfoglalva, és a gyermek elindul hazafelé. De közvetlenül az otthon előtt megy egy elég forgalmas országút. Az országútra megy a gyermek és elháríthatatlanul megtörténik a baleset, a gépkocsivezető felelősségét nem lehet megállapítani. Az alperes azzal védekezik, hogy ezt nem lehetett előre látni. Az ítéletábla ebben a konkrét ügyben megállapította, hogy ez az előreláthatóság körébe esik. Az országút közvetlenül az

intézett előtt megy el. Az országút forgalmas. Ha ezt a gyereket egy veszett kutya harapja meg hazafelé menet, az nem látható előre. De az, hogy kimegy az országútra, amelyik közvetlenül az intézet kertje előtt megy, és az országúton elgázolja egy autó, az előre látható. Hogy hogy fog ez majd funkcionálni a bírói gyakorlatban, ezt előre nem tudom megmondani, de minden esetre számoljatok azzal, hogy van az okozati összefüggéssel kapcsolatban egy előreláthatósági korlát.

A kártérítési kötelezettség terjedelme vonatkozásában, a teljes kártérítés elve következik a hatályos Ptk-ból, de ezt nem mondja ki. Kifejezetten nem mondja ki. Úgy gondolta a kodifikációs szerkesztő bizottság, hogy ezt ki kell mondani. Teljes kárral tartozik. A teljes kár körében pedig milyen megtérítési kötelezettségek vannak. Nem mondja ki a hatályos Ptk. a káron szerzés tilalmát. A káron szerzés tilalmát alkalmazza ugyan a jogalkalmazási gyakorlat, hiszen hivatkoznak is erre, de ténylegesen törvényi alapja nincs, és sokszor nagyon komoly vitát is jelent.

Az izgalmas kérdés itt, hogy gondoljunk a vörösiszap katasztrófára. A katasztrófa után különböző karitatív szervezetek, de maga az állam is, magánygyűjtések, stb., stb, komoly összegű segélyeket fizettek ki a károsultaknak. Ezek után indultak meg a kártérítési perek. A segélyek, az alapítványi támogatások folytán befolyt összegeket a károkozó javára kell-e írni, vagy a károsult javára. Károkozó azzal védekezik, hogy elismerem, hogy 30 millió forint erejéig helyt kell állnom, de 5.000.000 Ft-ot segély formában megkapott a felperes és családja, következésképpen csak 25 millió forint erejéig állok helyt.

A káron szerzés tilalmának kimondásával egyidejűleg kimondja azt is törvény, hogy kivéve, hogyha az eset körülményeire tekintettel nem indokolt a káron szerzés mértékének beszámítása a kárba. Ezekre a különböző segélyekre, alapítványi támogatásokra és egyebekre gondol a bíróság, hiszen az egy képtelenség, hogy ezeket a segélyeket a károkozó javára írjuk. Vagyis, ami új szabály, hogy a káron szerzés tilalmát kifejezetten kimondja, de lehetővé teszi, hogy kivételt alkalmazzunk az eset körülményeire való tekintettel.

A többek károkozása tekintetében kis változás, de nem lényegtelen változást ad az új Ptk. A többek károkozása esetén a kártérítési felelősség a károsulttal szemben egyetemleges. Ha Ptk. magyarázatokat néznek, még most is az olvasható ezekben a magyarázatokban, hogy többek károkozásáról akkor van szó, ha legalább a károkozók akarategységben okoznak kárt. Ez nem igaz, ez annyira nem igaz, hogy ezen már a valóságos bírói gyakorlat is túl van. Nem is kell tudniuk egymásról, egymás károkozásáról. Csakhogy a kettő, vagy három károkozás összehatása, együttthatása eredményezi a károsult kárát. Akár tudnak egymásról, akár nem. A klasszikus példa az, amikor két vizet szennyező a közigazgatási mértéket meg nem haladó módon engedi be a szennyvizét a folyóba. A kettő együtt viszont ennek a felduzzadása már, polgári jogilag károkozáshoz, halpusztuláshoz vezet. Nem is tudnak egymás szennyezéséről. De a felelősségük tehát egyetemleges kifelé. Felejtsék el, ami a hatályos Ptk. magyarázataiban benne van, most már a legutóbb az Osztovits által szerkesztett kétkötetes nagyon impozáns Ptk. magyarázata ezt helyesen kezeli ezt az egyetemleges felelősséggel kapcsolatos témát, de a régebbi Ptk. kommentárokban rosszul van ez a szabály.

A belső jogviszonyt illetően, a kérdés ami felmerült, hogy egymás vonatkozásában a felróhatóság, vagy az okozatosság kérdése, vagyis a közrehatás kérdése legyen az irányadó. A felróhatóság, vagy a közrehatás, ami az okozatosság szabálya szerint történik. A felróhatóság mellett voksolt és majd a károsult közrehatása tekintetében ugyanez a szabály lesz, tehát a törvény a felróhatóság mellett voksolt első helyen. Először a felróhatóságot kell vizsgálni, vagyis egymás közötti belső viszonyokban az egyetemleges adóstársak, vagy károkozók a

felróhatóság mértéke szerint kell, hogy egymás között eloszthassák a kár mértékét. Ez azért van, mert a felróhatóság kérdése, akár hogy szeretik - és ez ellen tiltakozzatok-, a bírák szakkérdéssé áttenni, de ez bírói kérdés, ez mérlegelés kérdése. Az egész bírósági gyakorlatunknak a rákfenéje az, hogy jogi kérdéseket át akarnak vinni szakkérdésekké, és szakértőt rendelnek ki minden olyan kérdésben, amely kifejezetten bírói kérdés. Tehát elsődlegesen a felróhatóság mértéke lesz a belső jogviszonyra az irányadó, ezt pedig a bíró döntse el. Adjatok ötletet hozzá, hogy szerintetek az egyik ilyen mértékben sáros, a másik olyan mértékben sáros, de a bíró döntse el, ne rendeljen ki a felróhatóságra szakértőt. Ha a felróhatóság nem vezet eredményre, akkor jön az okozatosság kérdése, a közrehatásnak a mértéke. Ez már valószínűleg szakértői kérdés. Tehát amikor van egy károkozás több károkozó által és, hogy melyik, milyen mértékben járult hozzá - mondjuk egy közlekedési balesetnél-, ez valószínűleg már szakértői kérdés.

A harmadik lépés pedig, hogy egyenlő mértékben fizetik, ha se a felróhatóság, se a közrehatás nem vezetett eredményre.

Egy új szabályt, a többek károkozásánál kérem, és erre nagyon érdemes odafigyelni, mert az életünkben bekövetkező változások egyre több ilyen tényállást produkálnak. A többek közös károkozásának szabályait kell alkalmazni abban az esetben is, ha a kárt több, egyidejűleg kifejtett magatartás közül bármelyik önmagában is előidézhette, és nem állapítható meg, hogy melyik magatartás okozta. Ez egy merőben új szabály, – minden jó és rossz is a tengeren túlról jön és transzatlanti invázió folytán került át ide hozzánk,- az Egyesület Államokban történt ügy, melynek a tényállása szerint két vadász egyszerre lő sörétes puskával és kilövik a harmadik vadásztársuk szemét. Miután nem golyó, a sörétes puskából nem lehet megállapítani, hogy melyik puskából ered a sérülést eredményező sörét. A mi klasszikus gondolkodásunk szerint, a felperesnek kell bizonyítania a károkozót. De felperes nem tudja, felperes két károkozót állít, akik közül biztos, hogy csak az egyik a károkozó, de nem lehet megállapítani, hogy ki. Egyébként a fogyasztóbarát kaliforniai bíróság kimondja, hogy in solidum a felelősség. Alperesek mentsétek ki magatokat, hogy nem az én sörétem, hanem a másiké. Ha nem tudjátok, akkor egyetemleges a felelősség. Ezt a szabályt aztán átvette az Amerikai Törvényhozás is, átkerült Európába, a Holland Polgári Törvénykönyvbe, ami egy picit minta kodifikációja volt az új Ptk.-nak. Ezt a szabályt beiktatta az új Ptk., ennek a szabálynak tehát van magyar megfelelője.

Ezekkel a durranó kapszulákkal játszanak a gyerekek, öten-hatan, és járókelőknek sérülést okoznak, s nem lehet utána megállapítani, hogy melyik gyerek melyik kapszulája okozta a sérülést. A bíróság Magyarországon elutasította a keresetet, felperes nem tudott bizonyítani, hogy ki a károkozó. Azt mondtuk, hogy ez tarthatatlan. Ebben az esetben, és az ilyen tényállások, gyerekeknek az iskolai károkozása esetén például, amikor nem lehet megállapítani, hogy ki a károkozó, de a gyerek felelősségre vonható, mert vétőképes. Úgyhogy kimondja az új Ptk., többek közös károkozásának szabályát kell tehát alkalmazni akkor is, ha a kárt több, egyidejűleg kifejtett magatartás közül bármelyik önmagában is előidézhette, de nem lehet megállapítani, hogy a kárt melyik magatartás okozta.

A károsulti közrehatás körében a jogalkalmazási gyakorlatnak egy csavarja érhető tetten, amelyet – annál is inkább érdemes most nektek figyelemmel kísérni, mert a Fővárosi Ítéltábla kártérítési tanácsának egy újabb gyakorlata, - amely ellentétes a Legfelsőbb Bíróság korábbi gyakorlatával, sőt az ország bíróságainak gyakorlatával – de ez a ítéltáblai tanács elnök került fel a Kúriára a kártérítési tanács elnökének. Molnár Ambrusról van szó. Nagyon félő, hogy tovább viszi ezt a kérdést. Miről van szó? A károsult közrehatása a kártérítés mértékébe való beleszólása. Nézzük a közrehatást, az egyetemleges felelősség körében

említettem – itt is a felróhatóság az alapvető, milyen mértékű a felróhatósága és ennek alapján állapítom meg a kártérítés mértékét. Tehát 1.000.000 Ft kár keletkezik, és van egy 40 %-os károsulti közrehatás, akkor csak 600.000 Ft marasztalom a károkozót, a károsult viseli 40 %-ban a saját kárát. A Fővárosi Ítéltábla az ún. közúti és üzemi balesetek halálos áldozatainak hozzátartozói igénye tekintetében ezt a több évtizedes állandó bírói gyakorlatot megváltoztatta.

Ez a változás a következő: A tényállás az, hogy halálra gázol egy autó egy részeg biciklistát, akinek nem vitásan van közrehatása ebben a káreseményben. De közrehatása van, nem elháríthatatlan külső oknak minősül a magatartása, mert ugye akkor a károkozó mentesül a felelősség alól. Elhárítható lett volna, messziről látta már, hogy az egész úttestet igénybe veszi a kerékpárral, nem lassít megfelelően, stb., stb. Ismerjük ezt a tényállást, hiszen mindennapos gyakorlatunkban előfordul. Ebben az esetben a károsult közrehat a kár bekövetkezésében, nem vitásan. De a károsult meghal. A hozzátartozók, akik az elveszett, meghalt édesapa miatt gyermekei érvényesítenek kártérítési igényt, az özvegye, vagy az élettársa érvényesít kártérítési igényt, azzal szemben, ezt a közrehatást, ennek a mértékét megállapítjuk. Betudódik. Meghalt, de a tényleges károsult magatartása a hozzátartozó igényébe betudódik. A hozzátartozó nem jogosult teljes kártérítésre, hanem csak olyan mértékű kártérítésre jogosult, ami a közrehatás levonása után a károkozó terhén fennmarad. Ezt a gyakorlatot változtatja meg a Fővárosi Ítéltábla és azt mondja, hogy a hozzátartozói igények teljesen önálló igények, nincs helye az elhalt hozzátartozó magatartásának az értékelésére, ebben a kártérítési processzusban, teljesen önálló –itt a nem vagyoni károkról és vagyoni (temetési ktg.) károkról van szó – kárigénynek minősíti. Ez dogmatikailag vitatható, a károsult hozzátartozók kedvezőbb helyzetbe kerülnek ezáltal, teljesen önálló kártérítési igényük van, és azt mondja az új ítélkezési gyakorlata, kizárólag a Fővárosi Ítéltáblának, hogy tulajdonképpen egyetemleges felelősség áll fenn a károkozó és a közreható károsult által a hozzátartozók felé. De a közreható károsult meghalt, következésképpen csak a károkozóra koncentrálódik a kártérítési felelősség, az pedig teljes. Nem lehet figyelembe venni, hogy a meghalt személy közrehatott ennek a kár bekövetkezésnek a tényállás körében. Én a magam részéről ezt az álláspontot vitatom. Megjelent egyébként a Bírószági Döntések Tárában ez az iránymutató döntés, talán már kettő is. A Kúriának korábbi publikált döntései teljesen más állásponton voltak, mint ahogy a Pécsi Ítéltábla is és a többi ítélőtábla, kérdés azonban az, hogy most a Kúria nem változtat-e ezen, és azt mondja, hogy a hozzátartozói igények teljes kártérítési igények.

Felperesi pozícióban, aki képvisel, annak ez kellemes és ez jó, de kérdés az, hogy mennyiben felel meg az igazságnak.

A kártérítés módja tekintetében a hatályos Ptk. elsődlegesen az in integrum restitutio szabályát mondja ki, vagyis – vissza kell állítani az eredeti állapotot – olyan helyzetet kell teremteni, mintha a károkozás nem is következett volna be. Az eredeti állapot helyreállítása a kártérítési processzusokban nagyon-nagyon ritkán fordul elő, olyan mint a fehér holló. Ez ugyanis a károkozó közreműködése nélkül nem lehetséges. Nincs értelme ennek a szabálynak a fenntartása, ezért az új Ptk. elsődlegesen a kártérítés módja tekintetében a pénzbeli kártérítést mondja ki, másodlagosan fenntartva a hatályos törvénynek a szabályát, a természetbeni kártérítést abban az esetben, ha a károkozás tárgyával rendelkezik a károkozó maga is, vagy maga azt képes előállítani. De fő szabályként a kártérítés szabálya a pénzbeli kártérítés.

A járadékok tekintetében lényeges változás nincs, csak szövegmódosítás. Két féle járadék van, ezt tisztázzuk. Akkor, amikor a Pécsi Ítéltábla besegített a Fővárosi Bírósnak és

kaptunk 50-50 ügyet tanácsonként, akkor megdöbbenve láttam azt, hogy a Fővárosban micsoda járadékigények vannak. A fogkefe használatának elmaradása miatt járadék, meg ehhez hasonló képtelenségek.

Két féle járadék van, jövedelempótló járadék és tartást pótló járadék.

A jövedelempótló járadék körébe kell beépíteni azokat a járadékigényeket, amelyek nincsenek sui generis módon elnevezve a törvény szerint, de mégis a jövedelem kiesése körében értékelhető.

Az általános kártérítéssel kapcsolatban nagyon szűkszavú lett a törvény. Teljesen a bírói gyakorlatra hagyatkozik az általános kártérítésben, mert azt mondja, hogy ha a kár mértéke nem állapítható meg, a károkozásért felelős személy olyan összegű kártérítés megfizetésére köteles, amely károsult kárának teljes kiegyenlítésére alkalmas.

Szeretném azonban felhívni a figyelmeteket néhány dologra.

Bergengóciában (ez megint Budapest), ügyes ügyvédi gyakorlat, hogy a keresetlevélben előadja, biztos, hogy van az ügyfelemnek kára, de ez bizonyíthatatlan, következésképpen általános kártérítés megállapítását kérem. Ez nem jó. Fel kell ajánlani bizonyítást, még akkor is, ha ez egy képtelenség, mert általános kártérítésnek a feltétele az, hogy nemcsak az eset körülményei alapján, hanem minden létező bizonyítás felvétele után sem állapítható meg a kártérítés mértéke.

Változatlan ugyanakkor az általános kártérítéssel kapcsolatosan, nem befolyásolja az új szabályozás azt a gyakorlatot, hogy megállapítható egy összegben, megállapítható járadék formájában a kártérítés.

Az egy összegű megállapítás ítélt dolgot teremt. Kérdés, hogy egy perújítás alkalmas-e arra, hogy az általános kártérítés kérdésében új bírói ítélet szülessen. Pl.: a bíróság általános kártérítésként megítélt x összeget, a perújítás végső határidején belül előkerül egy olyan bizonyíték, hogy az én károm az $3 \times X$. Perújíthatok-e erre. A Legfelsőbb Bíróság iránymutatása szerint nem. A rendkívüli perorvoslat nem alkalmas az egy összegű általános kártérítés megváltoztatására. Én vitatkoznék ezzel a szabállyal, mert mindaddig, amíg akár rendes, akár rendkívüli perorvoslattal az ítélet feloldható, addig tulajdonképpen hozzá lehessen nyúlni. Próbáljátok meg ezt kiharcolni, ha ilyen jellegű tényállás adódik.

A kár fajták körében kiemeli az új Ptk. a nem vagyoni kártérítést.

A jelenleg hatályos Ptk. 355. §-a, tulajdonképpen semmi mást nem mond, mint hogy a károkozó köteles megtéríteni a károsult vagyoni és nem vagyoni kárát. Röviden idéztem, de ez a lényege.

Mikor 1992-ben az Alkotmánybíróság megsemmisítette a Ptk. nem vagyoni kártérítéssel kapcsolatos szabályát, amely azt mondta ki, hogy a károkozó köteles megtéríteni a károsult nem vagyoni kárát, ha a károkozás az életében, vagy társadalmi életben való részvételét hátrányosan, súlyosan, vagy tartósan befolyásolja. Az egész jogszabályt nem semmisítette meg, annyi maradt meg a jogszabály szövegéből, hogy a károkozó köteles megtéríteni a károsult nem vagyoni kárát is. Az Alkotmánybíróság határozatát olvasva kiderül, hogy azt várta az Alkotmánybíróság, hogy a törvényhozó majd rendezi az ezzel kapcsolatos jogintézményt. Akkor Kecskés professzor volt az államtitkár, aki felelőse volt ezeknek a civilisztikai kérdéseknek is, és egy olyan törvényjavaslatot terjesztett elő az Országgyűlés elé, hogy még ezt a megmaradt szabályt is deregulálták. A 349. § után semmi nincs, a cím van, többi nincs. Ahelyett, hogy a törvényhozó 1992-ben már ezt a kérdést rendezte volna,

nem történt meg a rendezés, maradt a hatályos Ptk. 355. §-a, és megindult a bírói gyakorlatban egy nagy bizonytalanság. Az egyik irány az volt, hogy továbbra is azzal indokolt a bíróság, hogy az életben és a társadalmi életben való részvétele súlyosan elnehezült a károsultnak. Ez az irány egészen biztos, hogy rossz volt, mert ha egyszer az Alkotmánybíróság megsemmisítette ezt a jogszabályi rendelkezést, akkor erre utóbb hivatkozni nem lehet. Bár én voltam ennek az ügynek az előadója és az alkotmánybíróági időszakom alatt egyetlen ügy volt, ahol alternatív előterjesztéssel éltem a teljes üléshez, az egyik az indítvány teljes elutasítása volt, mondván azt, hogy nem ér fel az alkotmányossághoz ez a kérdés, a másik pedig ez, ami végül is megszületett és érdekes módon negyed óra után a teljes ülés elvetette az elutasító határozatot és ezzel foglalkoztunk csak. Ennek a lényege az volt, hogy a nem vagyoni kártérítés, mint fogalmi ellentmondás, a deliktuális jogban nem kezelhető, mert a kár fogalmilag vagyoni. Nincs olyan, hogy személyi kár. A kár az egy vagyoni kategória, az dogmatikailag a római jogtól kezdve, a nemzetközi összehasonlítást is nézve, a kár az vagyoni. Következésképpen a nem vagyoni kártérítés egy fából vaskarika. A nem vagyoni kártérítés a személyhez fűződő jogok, vagy személyiségi jogok megsértésére reflektál, azt szankcionálja. Valakinek a testi integritását, a lelki épségét, a becsületét, a jó hírnevét, a tisztességét, a magánéletét megsértette. Ez volt tulajdonképpen a határozat indokolásában is, tehát a bírói gyakorlat egyfelől a régi szöveggel indokol. A másik irány az volt, és végül is ez maradt meg, hogy a Legfelsőbb Bíróság azt mondta, hogy akkor lehet nem vagyoni kártérítést megállapítani, ha a jogsértés valamiféle hátrányt okozott. Kártérítésben gondolkodva, teljesen érthető a Legfelsőbb Bíróságnak ez az iránymutatása. Ha nem kárt okoz, mert azt elismerte az LB gyakorlata is, hogy a nem vagyoni sérelem okozásnál nincs kár, de van hátrány. Az élet produkált olyan tényállásokat, ahol nem lehetett hátrányt bizonyítani, de a jogsértés mégis ordító volt. Nem akarok példákat felhozni, amikor a belügyminisztert megrágalmazták azzal, hogy 1.000.000 Ft-ot vett fel az olajmaffiától, aztán az egészségügyi ügyben a miskolci ügyben hamis vért adtak a vérátömlesztettnek, egy órán keresztül élet-halál között volt, és után annyira rendbe hozták, hogy másnap teljesen egészségesen, 100 %-osan jól volt, de egy órán keresztül élet-halál között volt. Ezekben az ügyekben nem lehetett hátrányt okozni. Erre a LB egy picit retirált, és azt mondták, hogy ahol evidens, hogy vagy hátrány, mint a belügyminiszter ügyében, mint a Maczó Ágnes ügyében, akinek a fényképét egy meztelen női testre montírozták és így jelent meg két országos lapban is. Öt gyermekes családanya révén milyen hátránya volt? De ez ordító disznóság. Valamennyien ezt érezzük. Erre az LB azt mondta, hogy ahol nyilvánvaló, evidens tényeket nem kell külön bizonyítani. Ezeket mind figyelembe véve első pillanattól kezdve a kodifikáció – és érdekes módon, ugyan nagyon nagy erőfeszítések árán, de a Legfelsőbb Bíróság beadta a derekát és ezt elfogadta. Az elején nagy harc volt ellene.

Sérelemdíj elnevezéssel iktatja be a személyiségi jogok megsértésének szankciójaként az új Ptk. Nincs deliktuális jogban nem vagyoni kártérítés. Ez a sérelemdíj elnevezés egyébként a személyiségi jogsértéssel kapcsolatos jogi helyzet, - történetileg is – egy nagyon kaotikus helyzetet mutat. De egy biztos, hogy már a római injuriák is a személy megsértéséhez kapcsolták a pénzbeli büntetést, de a vagyoni kártérítést is a Lex Aquilia legis büntetés címén szabta ki. Ez végigvonul az egész középkoron. A sérelemdíj elnevezés a magyar jogi szabályozásban egy helyen jelenik meg, a XX. sz. elején a büntetőeljárásban, a jogosulatlan fogva tartás miatti kártalanítás esetében sérelemdíjat kapott a károsult. Ezt az elnevezést Marton Géza használta először, úgyhogy a kodifikációs bizottságba az elnevezést én vittem be, de nem büszkélkedhetek azzal, hogy ez az én ötletem volt, mert Marton Gézától szereztem. Jobb, mint a fájdalomdíj, mert a fájdalomdíj mégiscsak etimológiailag, valamiféle fájdalmat eredményez. Itt pedig a puszta sértés, a puszta jogsértés elegendő ennek a valamiféle módon történő szankcionálására.

A jogalkalmazó jogászok és gondolom Ti is, ügyvédek, nagyon izgatottan várjátok, hogy mi lesz ezzel kapcsolatban a jogalkalmazási gyakorlat, én a következőkre szeretnék rámutatni.

Az ún. nem vagyoni kártérítésnek –ami ugye nincs-, tehát az erkölcsi jóvátételnek, az immateriális jóvátételnek, a sérelemdíjnak kettős funkciója van. Az egyik egy kompenzációs funkció, mely tipikusan testi sértésekhez kapcsolódik, ahol a pénzbeli jóvátétel valamiféle alternatív életlehetőséget, alternatív örömszerzést kínál a félnek, tehát kompenzálja azt a sérülést, ami annak következtében keletkezett, hogy ő elvesztette pl. a látását, hogy ő tolokocsissá vált, az egész alsó testrésze, széklet- és vizelettartási képtelenséggel párosulva megbénul, stb., stb. Kompenzál, valamit egy alternatív életlehetőséget, egy örömszerzést.

De van egy másik funkciója, ez pedig az elégtétel. El kell ismernünk, hogy a sérelemdíj, vagy akárhogy nevezzük, magánjogi büntetés is. Mert ha ezt tagadjuk, akkor az egész jogintézmény létezését tagadjuk. Még egyszer mondom a latin injuriáktól kezdve az egész középkoron Accursiusnak a glosszája, a Corpus Juris kánoni címben szerepelő békepénz, stb., stb., a fájdalomdíj, az amerikai punitive damages egyértelműen kimondja, hogy ez büntető kártérítés. Ez egy magánjogi deliktum. Büntetés azért, mert megalázták, megsértették. Hátrányom nincs belőle.

Figyelemmel kísértétek-e az, hogy ez a Juszt László nevezetű úriember, engem, amíg a tévé ügyvédje volt – ezt nem tudom, hogy nem tiltakoztatok az ellen, hogy valaki a tévé ügyvédjének nevezze magát, aki nem ügyvéd. Hát az egész társadalmat megejtette azzal, hogy ügyvéd. Ez büntető kártérítést von maga után. Engem behúzott a csőbe azzal, hogy elmentem és nyilatkoztam, utána pedig kétszer is megrágalmazott. Bepereltem. Tessék mondani, milyen hátrányom volt ebből, ettől én még Lábady Tamás maradtam, hogy ő ország-világnak kikürtölte, hogy milyen vagyok. 940.000 Ft-ot kisajtoltam belőle, de ennél sokkal többbe került neki, mert utána az ítéletet nem olvasta el, és kértem végrehajtást, és akkor már a közszolgálati médiából kitették, elment valamelyik kereskedelmi adóhoz, és a közszolgálati médiában ki kellett fizetnie azt az 5 percet, több, mint 1,5 millió forintért, amikor beolvasta az ítéletet, amellet, hogy kétszer 200.000 Ft-ra bírságolta a bíróság. Nem hagytam. Jótékonyági alapítványnak ajánlottam fel az összeget. 1 milliót kértem, a Fővárosi Törvényszék 800.000 Ft-ot ítélet meg, nagyon helyesen, nehogy az legyen, hogy a bíróság, meg ítélőtábla elnöke 100 %-os pert nyer. Fellebbezés folytán a Fővárosi Ítéltáblára került, mindjárt az első 5 percben visszavonta a fellebbezését, és én csatlakoztam. Kamatostól, minstől együtt 940.000 Ft-ot át is utalt.

Egyfajta magánjogi büntetés a sértés miatt. Az amerikai bíróságok egyértelműen kimondják, hogy ez büntető kártérítés, ez punitiv damages. Aminek a magánjogi alapja az, hogy a római praetor is büntetés címen szabta ki, - Róma valamelyik teátrumában szűznek titulált matrónát, akinél ennél nagyobb sértés egy matróna korú nőnek, hogy szűznek titulálták, nem lehet és ezért kapott büntetést. A magánjogi elemekben az volt, hogy ő kapta meg, nem a kincstár. A büntetőjogi eleme az, hogy pénzbüntetésre ítélem és ez a kincstáré. A magánjogi eleme, hogy büntetésként szabom ki, de ez a sértettet illeti meg. A magyar jogban a Werbőczy Tripartitumában végigvonulnak ezek „bírságos bántalmak” elnevezéssel. A vértagadás, a patvarkodás, a névtagadás, stb., stb. Ezek mind személyhez fűződő jogsértések. Hogy szabályozza Werbőczy, azt mondja, hogy ennek 1/3-a sértetté, 2/3 a bírőé. (Ezek az utazó ítélőmesterek voltak, jobban éltek mint a mai bírák) ez egy polgári jogi elem benne. Tudomásul kell vennünk tehát, hogy a sérelemdíj mögött - és erre most egy lapáttal a Parlament még rá is tett, ezen Vékás professzor, aki a kodifikációs szerkesztő bizottság elnöke

volt, rettentően dühöng, meg is írta ez évi Magyar Jog 1. sz., hogy a Parlament a büntető jellegén erősített akkor, amikor kimondta, hogy az összecszerűség megállapításánál az ismétlést, a jogsértés ismétlését is figyelembe kell venni. Ez tipikusan büntetőjogi tényállás.

Mit jelent a sérelemdíj: akit személyiség jogában megsértenek, sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért. Megdönthetetlen vélelem van amellett, hogy megtörtént a hátrány okozás, önmagában a pusztá sérelem okozása. A sérelemdíj fizetésének feltételeire, különösen a sérelemdíjra köteles személy meghatározására, a kimentés módjára, a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni azzal, hogy a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bizonyítására nincs szükség. A sérelemdíj mértékét a bíróság az eset körülményeire, különösen a jogsértés súlyára, a jogsértés ismétlődésére (ez tipikusan büntetőjogi elem) jogsértés mértékére, felróhatóság mértékére egy összegben lehet megállapítani. Nincs járadék a sérelemdíjnál.

A konzultációs kérdéseket megelőzendő, azt teszik fel nekem akárhány helyen vagyok, a deliktuális felelősséggel kapcsolatban, hogy mi várható, milyen változás várható a bírói gyakorlatban. Én azt gondolom, hogy alapvető változás nem. Alapvető változás nem, mert ha ügyes lesz a bírói gyakorlat - és feltételezem, hogy az lesz-, akkor a bagatell igényeket ki fogja szűrni. A deliktuális jog európai kodifikációs törekvése, a Christian von Bar vezetésével az osnabrück-i Study Group kifejezetten kimondja ebben az összefüggésben, hogy a jelentéktelen igények figyelmen kívül hagyandók. (a fordítás tőlem van) A jelentéktelen igények figyelmen kívül hagyandók, vagyis a bagatell igényeket a bíróság ki fogja szűrni.

A többi vonatkozásában, ami a legjobban érint bennünket, ez továbbra is testi sérülések, a közlekedési balesetek veszteség listái élén szerepel. Ott továbbra is ugyanazokat a szempontokat fogja a bíróság mérlegelni, - nem hátrányként, hanem azt a veszteséget, amit annak következtében él át, hogy a megnyomorodott. Valószínűleg még jobban meg fog élni az egyéb személyiségi jogok vonatkozásában, - itt most végre kimondja az új Ptk. a magánélet védelmét. Ezt a hatályos Ptk. nem mondja ki. A magánélet része a családi élet. A halálos közúti balesetek hozzátartozói igényei az elsőfokú bíróságoktól kezdve egészen a Kúriáig, az Alkotmány 15. §-val indokolták, amely szakasz védi a házasság és család intézményét, ugyanezt természetesen az Alaptörvény még hangsúlyozottan megteszi, és ebből vezették le a teljes családban éléshez való személyiségi jogot. Az sérül, hogy ha engem halálra gázol egy autó. Ebből vezették le, és most végre megvan a ptk-s alapja is a magánélet védelmének, melyhez szorosan hozzátartozik a családi élet. Meg fognak az egyéb személyiségi jogokkal kapcsolatos perek élni és nekem vagy egy olyan reményem, hogy a közéleti ocsmánykodást a bírói gyakorlat idővel meg fogja tisztítani azzal, hogy nagyon komoly sérelemdíjakat fog kiszabni. Ezek az összegek, 200-300.000 Ft-os összegek, amiket pl. az önkormányzati képviselők egymás becsmérlésével kapcsolatban a bíróság kiszab, ez semmi. Itt 3.000.000 Ft-ot kell kiszabni. Mi megpróbáltuk ezt annak idején az Ítéletábrán, de a Legfelsőbb Bíróság féket adott, de hát most az is felfrissült, most ezek a vén kádárista bírák, mint én vagyok, elmentek nyugdíjba, most felfrissült a Kúria is, és azt gondolom, hogy ebben lesz változás. Sok múlik a Ti felelősségeken. Bátran kell előterjeszteni a kérelmet. Nem tudom, hogy milyen pénzügyi kedvezmények vannak, de ezekben az ügyekben mindenképpen bátran kell kérni. Azt gondolom, lényeges változás nem lesz, ami változás lesz az ezeknek a személyiségi jogsértésekkel kapcsolatos pereknek a megélénkülése és végre az, hogy nem fog felhívni Benneteket a bíróság annak bizonyítására, hogy tessék megmondani, hogy milyen hátrány származott abból, hogy Önöket megalázták, porba sújtották, stb.

szünet...

Felelősségi alakzatok témakörét szeretném a most a visszalévő időben elmondani.

Talán ezzel kellett volna kezdenem, - Elnök Asszony a bevezetőjében utalt arra, hogy ez a rendszere az új Ptk-nak már magába véve némi ijedtséget okozott. A könyvekben való szabályozás, -mindegyik könyv önálló paragrafus megoldással kezdődik, tehát úgy fogjuk jelölni, pl.: Második Könyv 65. szakasza, az a 2:65. § - ez a könyvekbeli megoldás, egyrészt lehetővé tette azt, hogy nyitva van az új Ptk., tehát olyan szabályok, mint pl. a szellemi alkotások joga, vagy esetleg a nemzetközi magánjog, a későbbiekben újabb és újabb könyvként csatlakozzon ezekhez a meglévő könyvekhez. Másrészt pedig, annak ellenére, hogy az egyes könyvek összefüggenek, hiszen erre a felróhatósággal kapcsolatban már utaltam, hogy az első könyv bevezető rendelkezése meghatározza a 4. §-ban, hogy mi a felróhatóság, az adott helyzetben általában elvárható magatartás, és ez végigvonul az egész kódexen. Tehát kódex-szerűen van megalkotva, mégis az egyes részek külön könyvet kaptak. Az első könyv a bevezető rendelkezések. A Második Könyv – eredetileg a személyek címet viselte volna, de miután a jogi személyek és így a gazdasági társaságok is bekerültek a Ptk-ba, ezért a személyek anyagát két könyvre bontotta a kodifikáció, az első könyv az ember, a második könyv a jogi személyek. A negyedik könyv a családjog, - ez egy nagy vitát jelentett, hogy bekerüljön-e a Ptk-ba, de végül is a szoros kapcsolatra és összefüggésre tekintettel, úgy döntött most már a törvényhozás is, hogy a Ptk-nak szerves részét kell, hogy képezze. Az Ötödik könyv a dologi jogi könyv, amely valóban dologi jog címmel szabályozza az abszolút szerkezetű jogviszonyokat.

A hatodik könyv a kötelmi jogi könyv, hetedik az öröklési jogi, nyolcadik az értelmező rendelkezéseket tartalmazza.

Szeretném még arra felhívni most ezzel kapcsolatba a figyelmet, hogy azért a hatályos Ptk. még nagyon sokáig hatályos lesz. Ez nem úgy lesz, hogy 2014. 03.15-től kezdődően az új Ptk-t fogjuk alkalmazni. Pontosan az én témámban, az időfaktor szabályozó átmeneti rendelkezések fognak szabályt alkotni, de nyilvánvalóan egy deliktum, mely 2013-ban, 12-ben, 11-ben történt károkozás, az a hatályos Ptk. alapján kerül elbírálására majd 2015-ben, 2016-ban is és nem az új Ptk. alapján. Ugyanígy a nem vagyoni kártérítésnél is nem jelent egy cezurát a 2014.03.15-e, mert csak az azt követő jogsértésekkel kapcsolatban lehet majd az új törvény rendelkezéseit alkalmazni.

A szerkezetre visszatérve:

A deliktuális felelősséget a hatályos Ptk. három fejezetben szabályozza, a 29., 30., 31. fejezetben. A 29. fejezet az általános kárfelelősség szabályát és ahhoz kapcsolódóan a kármegelőzést, a többek károkozását, stb. tartalmazza, a 30. fejezet tartalmazza az egyes felelősségi alakzatokat, és a 31. fejezet a kártérítés módját és mértékét. Ezt teljesen a középső fejezet megbontja az általános szabályokat, ehhez képest a kodifikáció az általános kárfelelősségi szabályokhoz kapcsolja hozzá, amiről már szó volt, a kártérítés módját és mértékét, ez tehát egy fejezet, vagyis a jelenleg hatályos 29. és 31. fejezetet összevonja és a harmadik fejezet tartalmazza az egyes felelősségi alakzatokat, ez tehát a speciális felelősségi szabályok összessége, amelyek közül első helyen a leggyakrabban alkalmazott, jogalkalmazásban legtöbbször előforduló szabályhalmazt tartalmazza és ez a veszélyes üzemi felelősség.

A fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség jogalapi szabályán nem változtat az új Ptk., viszont a gyakorlat kialakította az üzemben tartó kategóriáját, amely a hatályos Ptk-ban nincs szabályozva, ki az üzembentartó. A gyakorlat többféle üzembentartói fogalom

megközelítést alkalmazott, legtipikusabban ebből kiszűrve azt állapítja meg az új Ptk., hogy a fokozott veszéllyel járó tevékenység működtetője, üzembentartója az, akinek érdekében a veszélyes üzem működik. Ezzel, a jogalkalmazási gyakorlatban felmerülő számos problémán enyhít a jogalkotó. Új problémákat is fel fog majd ez vetni, pl.: javítószervizben van a gépjárművünk és próbaútra megy vele a szerviz alkalmazottja. Kinek az érdekében működik, ha éppen akkor történik egy felelősségi károkozás. A gyakorlatban fog problémát okozni, de mindenesetre kihúzza a Legfelsőbb Bíróság 40. sz. kollégiumi állásfoglalásának a méregfogát, a házastársak üzemben tartásával kapcsolatban. Ez azt mondja, hogy a házastársak közül az az üzembentartó, aki az üzemet a leggyakrabban, tipikusan működteti. Ez nyilvánvalóan nem kerülhet már az új Ptk. során alkalmazásra. Üzembentartó, akinek érdekében működik a veszélyes üzem és ez házastársak esetében tipikusan mindkét házastárs, a veszélyes üzem a család érdekében működik, tehát ily módon közös üzembentartóknak minősülnek.

A veszélyes üzemekkel kapcsolatban inkább a jogalkalmazási gyakorlatban bekövetkezett változás egy-két momentumára szeretném felhívni a figyelmet.

Ez az, hogy ítéletábrák működése alapján a veszélyes üzemek kategóriája jelentős mértékben bővült. Ez a közlekedéssel kapcsolatosan pl.: itt a tömegközlekedési eszközök vonatkozásában kimondta a Fővárosi Ítéletábra azt, hogy nem csak maga az üzem a veszélyes üzem, hanem annak a környezete is. Pl: téli, fagyos időszakban az autóbussmegálló felszállójánál nem jégmentesítették a területet, itt csúszott el felszállás közben a károsult és jelentős károkat szenvedett. Kiterjesztette a veszélyes üzem kategóriáját a Legfelsőbb Bíróság – nagyon helyesen- az egész környezetre, a veszélyes üzem működésének környezetére. Ilyen folytán ez is a veszélyes üzem kategóriájába tartozik.

Újabb veszélyes üzemi tényállások, mint a bungge jumping, snowboard, stb. stb. foglalkoztatják a bírói gyakorlatot. Ebben nem kívánt a kodifikáció változtatni, továbbra is a bírói gyakorlat számára nyitott az, hogy újabb és újabb veszélyes üzemi tényállásokat állapítson meg.

Ami viszont kiemelendő és érdekes, és tulajdonképpen vitatható, de lehet, hogy helyes, mindenesetre igazságtartalma van. Ez a két veszélyes üzem találkozásával kapcsolatos, az új Ptk. a veszélyes üzemek egymásnak okozott kár tényállásainak tekintetében nem hoz változást. A bírói gyakorlat azonban igen.

Mi a sorrend?

A veszélyes üzem (belső jogviszonyról van szó, nem harmadik személyeknek történő károkozásról, mert pl.: abban az esetben, ha két gépjármű egymással szemben közlekedve, azért, hogy az ütközést elkerüljék, az egyik gépjármű felmegy a járdára és ott elüt egy gyalogost, ezért ketten, többek károkozásáról van szó, és mindkét gépjármű tulajdonosa felelősséggel tartozik.)

A belső jogviszonyban az első szabály az, hogy a felróhatóságot kell figyelembe venni. Ha nem állapítható meg egyik fél terhére sem a felróhatóság, ebben az esetben jön a második szabály, hogy amelyik gépjármű, ill. veszélyes üzem rendellenességére vezethető vissza a károkozás. A bírói gyakorlat hosszú időn keresztül ezt a rendellenességet az üzem működésével hozta kizárólag összefüggésbe. Az áttörést – 25-30 évvel ez előtt- egy Legfelsőbb Bírósági döntés jelentette, a felpattanó kő, vagy kavics tényállása. Eléggy ismert volt, talán még egyetemista koromban hallottam erről a tényállásról. Tehát azt mondta ki a Legfelsőbb Bíróság ebben az ügyben, hogy ha az egyik gépjármű kereke alól felpattanó

kavics a másik gépjárműben okoz kárt, akkor ez a kavicsot felpattantó gépjármű rendellenességére vezethető vissza. Eörsi professzor ezt a legfelsőbb bírósági döntést annak idején megtámadta a szakirodalomban, és a példátlan eset fordult elő, hogy a Legfelsőbb Bíróság Tanács Elnöke, Muraközi Boldizsár bíró úr, válaszolt erre (ami annak idején is tilos volt, nevezetesen, hogy a bíró saját ügyében nem nyilatkozhatott), és védte az álláspontját. Eörsi professzor véleménye szerint nem a gépjármű rendellenességére vezethető vissza a kavicsfelpattanás, hanem az út rendellenességére. Ez már jogtörténet, de most 25-30 év után megismétlődött ez a tényállás, elég komoly károkozás történt, szélvédőt ugyanis láthatatlan módon pozdorjává repesztette a felpattanó kő, aminek következtében további károk keletkeztek: az autó nekiment a fának, mert a vezető nem látott ki, és a gépkocsiban jelentős károk keletkeztek. Ebben az ügyben is megismételte a Legfelsőbb Bíróság a korábbi álláspontját.

Az üzem rendellenességének minősülés az a gépjármű tartozik felelősséggel, ha a felróhatósági szabály nem vezet eredményre, amelyik kereke alól, vagy amelyik teherhordásáról lepattan a kavics, és ez okoz kárt a másik gépjárműben. Igazságosnak tűnő álláspont, de meglehetősen vitatható. Üzemi rendellenességről itt nagyon nehéz beszélni, ez mindenképpen egy kiterjesztő értelmezés. Ebben a körben azonban jelentős változások vannak még a bírói gyakorlatban. Néhány konkrét ügyel kapcsolatban tudjátok ezt majd átlátni és alkalmazni. Kezdődött az autópályán megjelenő vaddisznó ügyével, - ez is egy elég híres ügy -, nagyon jelentős kár következett be egy német rendszámú gépkocsiban. A vadgazdálkodásról szóló törvény szabályai szerint a vadászatra jogosult felelőssége fennáll a vad által okozott kárért (itt nem a vadkárokról van szó), mert ebben az esetben a vad minősül veszélyes üzemnek. Itt a veszélyes üzemek találkozásáról van szó, a vaddisznó meg egy gépjármű között. A Legfelsőbb Bíróság ahhoz, hogy a gépjármű kárát valamilyen módon rendezni lehessen, azt mondta, hogy ez a vadgazdálkodási törvény szerint a vadászatra jogosult működésének a rendellenessége, és ennek folytán a jelenleg 346. § (2) bek. alapján a vadászatra jogosult tartozik ezért felelősséggel. Meglehetősen jelentős a vadak által okozott károkozások tényállása az országban és erre a bíróság felbuzdult és minden vad által okozott kár esetében ezt a szabályt alkalmazta, utalva a LB álláspontjára, hogy itt tulajdonképpen a vadászatra jogosult terhére a rendellenességet kell megállapítani. A Legfelsőbb Bíróság ezt az álláspontot nem fogadta el, azt mondta, hogy egy egyszerű, sima, közönséges országúton, ami nem autópálya, a megjelenő vad esetében ezt nem lehet alkalmazni, hiszen az, hogy az országúton vad jelenik meg, teljesen szokványos dolog, tehát nem rendellenes. Ez volt az első rendellenességgel kapcsolatos kiterjesztő szabály, amelyet aztán követett a következő:

Nem tudom felrajzolni, de megpróbálom plasztikusan elmondani a tényállást. Egy villanylámpával védett útkereszteződésről van szó. A kereszteződés egyik irányú gépkocsiforgalmát tiltja a piros jelzés, a másik irányúnak enged zöld utat. A piros lámpa miatt áll egy autó, várja, hogy zöldet kapjon. A másik autó, miután elengedte a szembejövőket, balra kanyarodik, szabályosan, mert neki zöld jelzése van. A kanyarban lévő családi házból egy 120 kg-os bernáthegyi, hatalmas állat vág ki az autója elé. Az ijedtségben a kormányát balra rántja és nekimegy a piros jelzés miatt álló autónak, és összetöri, persze a sajátját is. A Legfelsőbb Bíróság ebbe a tényállás körbe bevonja a rendellenességet, és azt mondja, hogy a rendellenességet nem csak magának az eszköznek a működésével kapcsolatban kell értelmezni, hanem az egész forgalmi szituációval, és azt mondja, hogy a kanyarodó gépjármű működésének a rendellenessége, mert felróhatóságot nem lehet megállapítani, mert a büntető bírói gyakorlat is mindig mondja, hogy vészhelyzetben az adott cselekmény az nem minősülhet felróhatónak.

A következő lépés tehát a rendellenesség. A piros jelzés miatt álló autó kára tényleg nem térülhet meg másként, minthogy a kanyarodó autó és a nekiütköző autó vonatkozásában a rendellenességet állapítjuk meg. Ebből a szempontból tehát igazságosnak tűnik a bíróság

ítélete. Kérdés azonban, hogy a rendellenességet ilyen mértékben szabad-e kiterjeszteni. Elvi élel mondja ki a Legfelsőbb Bíróság, hogy a rendellenességnél nem csak a gépjárműnek, vagy bármilyen veszélyes üzemi eszköznek a működését és a működésében tapasztalható rendellenességet (fékhiba, durrdefekt, stb.) hanem az egész forgalmi szituációt figyelembe kell venni.

A másik eset: Siófokon a négysávos útba merőlegesen jönnek be mellékutak. Valamennyi mellékút elsőbbség adási táblával le van védve. Vasat gyűjtők elszedték ezeket a táblákat. Külföldi gépjármű jön, aki nem látja, hogy egy főútvonalra tér rá, semmilyen jelzése nincs, és a jobbkéz-szabály alapján autózik és így következik be a baleset. A Legfelsőbb Bíróság azt mondja ki, hogy ez is a rendellenesség körébe tartozik, mert maga a forgalmi szituáció, ami hozzátartozik az üzem rendes működéséhez, - elsőbbségadási tábla, ennek a hiánya viszont rendellenessé teszi az üzem működését. Jogi magyarázata természetesen van, de vitatható, viszont tudomásul kell venni, hogy a bírói gyakorlatban ez erőteljesen érvényesül, elsősorban a LB elvi iránymutatása alapján.

Egy új szabály, amit mégiscsak a veszélyes üzemi felelősség körében érdemes felemlíteni és ez a következő: A vétőképtelen károkozása.

Ha a veszélyes üzem károkozásába a vétőképtelen közrehat, akkor nincs helye kármegosztásnak, mert a vétőképtelen magatartása nem felróható. Kármegosztásnak csak a felróható közrehatás esetén van helye. Azt hiszem ez mindannyiunk számára világos. Itt nem arról van szó, hogy a vétőképtelen magatartása elháríthatatlan külső oknak minősül, mert akkor a veszélyes üzem mentesül. Tehát amikor az ötéves gyerek abszolút normálisan közlekedő gépjármű elé kirohan, akkor elháríthatatlan külső okról van szó. De ha ugyanez a gyerek a pajtásaival együtt messziről láthatóan labdázik az út szélén, és a gépjárművezető nem csökkenti a sebességét, ebben az esetben már elháríthatatlan külső okról nem lehet beszélni, mert teljesen egyértelműen elvárható tőle, hogy a messziről látható és labdázó gyerekeknél a labda pont akkor fog ő eléje gurulni és a gyerek utánaszalad, amikor ő odaérkezik. Viszont a gyerek közrehatása teljesen egyértelmű, de nem lehet felróható közrehatás, tehát a gépjármű üzemeltetője teljes kártérítési felelősséggel tartozik. Viszont, aminek nincs gyakorlata a biztosítók működésében sem, hogy ilyenkor a kármegosztás elmaradása miatt a közrehatás mértékében a gondoó ellen a veszélyes üzem üzemeltetője kártérítési igénnyel fordulhat, mert a törvény azt mondja, hogy a vétőképtelen nem tartozik felelősséggel, helyette gondoója felel, vagyis az ő magatartása a gondoó magatartásába tudódik be.

Egy olyan tényállás – ha a labdázásról van szó -, hogy a községen keresztülhaladó országos autóút mellett van egy gyepes rész, és a gyerekek ott labdáznak. Az egyik gyerek édesanyja a ház kerítésénél nézi és gyönyörködik a labdázó gyerekekben. Kétszer-háromszor is, ahogy a bizonyítás igazolja, kigurul a labda az országútra, a gyerek persze kiszalad érte, amíg be nem következik a baleset. A gépjárművezetője teljes felelősséggel tartozik, pontosabban az üzemeltető és helyette a felelősségbiztosítója teljes kártérítést fizet. Na de hát itt a gondoó felelőssége egyértelműen megállapítható. Ott van mögötte az udvar és ahelyett, hogy beterené a gyerekeket, hogy ott játszanak, abban gyönyörködik, hogy az országút mellett labdáznak. Ez olyan gondoói felelősség, amelyben a gondoó nem tudja kimenteni magát a felelősség alól. Ha a gyerek közrehatását - figyelembe véve a veszélyes üzem működését is-, mondjuk 40 %-ban állapítjuk meg, akkor a bekövetkezett kár és a biztosító által fizetett teljes kárból a 40 % erejéig a gondoóval szembe lehet fordulni. Ezt egyértelműen kimondja az új Ptk.

Ha már a vétőképtelen károkozásáról van szó, e tekintetben elég sok, bár kicsi változtatást hoz az új Ptk., amelyre érdemes odafigyelni.

A Ptk. magyarázatokat is figyelembe véve, még mindig terminológiai zavar van a tekintetben, hogy ki a vétőképtelen. Sokszor az életkorhoz kötik. Ptk. magyarázatokba is az van, hogy a 12 vagy 14 év alatti, vagyis a jogilag cselekvőképtelen az vétőképtelen is. A kodifikációnak ezt a zavart rendbe kellett tenni.

A gyakorlatban kialakult vétőképtelen fogalmát bevezette, mert a hatályos szabály úgy szólt, hogy akinek belátási képessége hiányzik, az károkozó magatartásáért nem felel, helyette gondozója felel, aki ha bizonyítja, hogy nem felróható módon járt el (az előző példával ellentétben) akkor mentesül a felelősség alól. Ezt a bírói gyakorlat vétőképtelennek nevezi. De a belátási képességét a vétőképtelen személynek nem általában kell vizsgálni, hanem mindig az adott tényállással összefüggésben. Azt kell vizsgálni, hogy az adott tényállásban, a belátási képessége olyan, hogy fel tudta-e mérni magatartása következményeit, vagyis vétőképes volt, vagy pedig nem. Példaként szoktam elmondani, hogy ha egy hétéves gyerek nyilazik a játszótéren és ennek során kilövi egy játszótársának a szemét, súlyos sérüléseket okoz neki, akkor ha ezt átlagos körülmények között, normális családi körülmények között szocializált, nem debil, idióta, hanem normális gyermek, akkor ezért keményen vétőképes. Amikor a kétéves gyerekekkel sétálunk az utcán és arra tanítjuk és neveljük, hogy felvesz egy kavicsot és rádobja az autóra, hogy ezt miért nem szabad tenni, akkor hétéves korra ez a gyerek azt tudja, hogy veszélyes játékkal játszótéren, ott ahol társai vannak, nem játszhat. Ha ugyanez a gyerek kimegy az erdőbe csúzlizni, nyilazni, és látja, hogy az egyik bokorban mozgás van és odalő, és onnan kimászik komámasszony, mert a gyerek nem tudja még, hogy ott nem csak nyuszi tartózkodik. (hanem a komámasszony, meg egy úr is) Látjátok a két eset közötti óriási különbséget. Ennél a második tényállásnál a gyerek nem vétőképes. Azért ment az erdőbe, mert ott nem játszadoznak gyerekek. Tehát a vétőképeségnek semmi köze az életkorhoz, semmi köze cselekvőképességhez. Mindig in concreto kell a vétőképeséget elbírálni.

Nem mondja ki a hatályos Ptk., hogy ki a gondozó. Annyit mond, hogy akinek belátási képessége nincs, felelősségre nem vonható, helyette gondozója felel.

Kimondja tehát az új Ptk., hogy a vétőképtelen helyett az felel, aki a jogszabály alapján a vétőképtelen gondozója, de gondozó az is, aki a vétőképtelen személy felügyeletét a károkozásakor ellátja. Ilyen módon lesz az iskola a gondozó, mert a napközis időben, vagy az iskolai szünetben az iskolának kell gondoskodnia arról, hogy a gyerekek ne rohanjanak ki az országútra.

Megtartotta a méltányosság alapján történő kártérítés szabályát az új Ptk.. Ha a vétőképtelen gazdag, mert van vagyona (jóságos nagyapjától örökölt), és a károsult rászorul, akkor méltányosságból egyszerűen a vétőképtelent is a kár megtérítésére lehet kötelezni. Ez egy méltányossági szabály, ez egy kártelepítési szabály. Annak idején Marton Géza sokkal szélesebb körben javasolta ennek a megállapítását.

Szeretném felhívni a figyelmet arra a szabályra, amely ugyan nem változott az új Ptk-ban, de pont a Pécsi Ítéltábla hozott ebben egy nagyon előremutató döntést, vagyis ha a kárt olyan vétőképes kiskorú okozza, akinek van felügyeletre köteles gondozója és a károsult bizonyítja, hogy a gondozó a szükséges nevelést, felügyeletet nem látja el, akkor az a kiskorúval együtt – mármint a gondozó- egyetemlegesen felel. Ez a szabály változatlanul benne van az új Ptk-ban is. Ez a hatályos Ptk. 357. §-nak (4) bekezdése.

Maga a szabály annyiban érdekes, hogy addig, amíg általában a felelősségi jog az exculpációs bizonyítás mellett, tehát a kimentési bizonyítás mellett (nekem kell bizonyítani, hogy a

magatartásom nem volt felróható), itt egy direkt bizonyítási szabály van. Ha vétőképes kiskorúról van szó, azért kell bevonni a gondozó felelősségét is, mert – ritka eseteket kivéve – a kiskorúnak nincs vagyona, tehát vele szemben nem lehet a kártérítési igényt érvényesíteni. Akkor a vétőképes kiskorúnak a gondozója is felel, de itt egy direkt bizonyítás van, feltéve ha rábizonyítják, hogy ő, a nevelés, gondozás területén felróható módon járt el. Úttörő volt e tekintetben a Pécsi Ítéltábla döntése. A kaposvári fiataikorúak által elkövetett brutális emberölés ügyében, ahol egy osztálytársukat, - aki egyébként az osztály elsői közé tartozott, kiváló tanuló volt- előre kitervelt módon, egészen brutálisan megölték. A büntetőtényállás adatai szerint 6-8 hete készültek erre a cselekményre, magával a gyerekkel vetették meg a bűnelkövetés néhány eszközét és vitették arra helyre, ahol a gyerek megölését végrehajtották. Mind a rendőrség, mind az ügyészség, mind pedig a bíróság a motívumot kereste. Miért? Egy osztálytársuk, aki ugyan korábban ezzel a két fiúval együtt csatangolt, de aztán rájött, hogy ez a tanulmányai rovására megy, és inkább otthagya őket – ha ez motívum... Nem! Egyszerűen csak. Ez egy lúzer, ezt kiírtjuk. Drámai módon ölték meg. A büntetőbíróság 8 évi fiataikorúak börtönére ítélte mindkét gyilkost, 16 évesek voltak. Utána jött a szülőkkel és a fiataikorúakkal szemben a kártérítési per. A szülők egyetlen gyermeke volt, 11 évet vártak erre a gyerekre, mindent, amit az orvostudomány és a biológia tudománya tudott, azt bevetettek és végül is lett ez a gyermekük, aki egyébként egy kitűnő tanuló volt. Mi kimondtuk a szülő felelősségét. Nevelési hiba. Azt mondtuk ki, hogy megfelelő kommunikáció esetén lehetetlen, hogy a szülők valami gyanút ne fogjanak ebben a két hónapban, hogy a gyerekeik mire készülnek. Ez nem azonos egy áruházi kis csíntevessel, lopással, vagy egy grafitizéssel, amibe ugye elcsábíthatják a gyereket. Itt az emberi életről van szó és az emberi élet tiszteletére való nevelést a bölcsőben kell elkezdeni. Marasztaltuk egyenként 8 millió forint kártérítésre a két szülőpárt és a gyerekeket is, de ezek a fiataikorúak börtönében vannak. Nagyon féltünk tőle, mert felülvizsgálati kérelmet beterjesztettek. Érdekes módon mindkét szülőpár előterjesztette felülvizsgálati kérelmet és az egyik visszavonta. A Legfelsőbb Bíróság nagyon sokáig ült rajta, de végül fenntartotta az ítéletünket. Fontos dologról van szó, melyet megerősítettünk, a szülő neveléssel kapcsolatos felelősségét. Nagyon fontos lenne, hogy társadalmi változás legyen a kulcsos gyerekek életével kapcsolatban.

A következő kérdés, amiről szólni szeretnék: a termékfelelősségnek a Ptk-ba való integrálása tulajdonképpen különösebb szót nem érdemel, egy dologra azonban nagyon szeretném felhívni a figyelmet. A termékfelelősségi törvény a hatályos joganyagban az 1993. évi X. törvény, amely a veszélyes üzemi felelősségnél a termelő által forgalomba helyezett termékek tekintetében egy szigorúbb felelősséget mond ki, mert taxatíve felsorolja a kimentési okokat. Ami lényeges. Ez az Európai Bíróságnak a gyakorlata. A Luxemburgi Bíróság első döntésében és azóta már több döntésében megerősítette, hogy az 1985. EKG termékfelelősségről szóló irányelve, az nem minimum harmonizációt ír elő a tagállamoknak, hanem maximum harmonizációt, amiből az következik, hogy bármilyen termékfelelősségi tényállás alapján az ügyet csak a termékfelelősségre vonatkozó jogszabályok szerint lehet elbírálni. Ha egy szerződéses viszony eredményeként a hozzám került árucikk meghibásodása folytán –mondjuk a tv képernyőjének a robbanása következtében- akár személyi kár is bekövetkezik, az ezzel kapcsolatos igényemet nem érvényesíthetem a szerződésszegés szabályai alapján az eladóval szemben, hanem csak a termékfelelősségre vonatkozó jogszabályok alapján érvényesíthetem a gyártóval, vagy forgalomba helyezővel szemben. Most van folyamatban a Legfelsőbb Bíróságnak döntése a Luxemburgi Bíróság előtt, mely szintén alkalmazta a nem a szerződésszegéssel okozott kárfelelősség szabályait, hanem a deliktualis kárfelelősség szabályát a termelővel szemben, ez ugyanis kedvezőbb volt, mert a hároméves elévülési idővel szemben – melyet a termékfelelősségi törvény mond- az ötéves

általános elévülési időt alkalmazta a Legfelsőbb Bíróság. Egészen biztos már, - az indítvány alapján- hogy az Európai Bíróság szét fogja venni ezt az ítéletet is, tehát ott, ahol termékfelelősségi tényállás merül fel, ott csak a termékfelelősségi jogszabályok alapján járhatunk el.

A következő felelősség:

Felelősség más személy által okozott kárért. Ez nagyon izgalmas, mert a gyakorlatban is húsba, vérbe vágó szabályokról van szó. A hatályos Ptk. 348. §-a az alkalmazotti felelősségről beszél, mert az 1959. Ptk-ban volt munkáltató és alkalmazott. Az egész állami tulajdonú rendszerben ez a két felállás volt. A rendszerváltással jogi személyek lettek, gazdasági társaságok lettek, és jogi személyek tagjai és vezető tisztségviselői. Vagyis az alkalmazotti felelősségnek a szabálya az elsősorban áttevődik, vagy kiegészül a jogi személyek tagjai által okozott károk felelősségi szabályával. Tehát a 348. §-nak az a szabálya, mely azt mondja, hogy ha az alkalmazott munkakörével összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, akkor ezért a munkáltató felel. Ugyanez a szabály irányadó, ha jogi személy tagja munkakörével összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, ezért a jogi személy tartozik felelősséggel. Ez a dolog így nagyon egyszerű, de az élet meghozta, először nálunk a piramis játékokat. A tényállásnak a lényege az, hogy a jogi személyek tagjai, vezető tisztségviselői a saját magánvagyonuk gyarapítására dolgoztak. A bírói gyakorlat itt elsősorban a Legfelsőbb Bíróság áttörte ezt az alkalmazotti, ill. jogi személy tagjának a felelősségét, és egyetemleges felelősséget mondott ki, első lépésben akkor, hogyha a jogi személy tagja, vagy tisztségviselője bűncselekménnyel okoz harmadik személyeknek kárt. Akkor nem csak a jogi személy, hanem a jogi személy tagja, vagy tisztségviselője is a jogi személlyel egyetemlegesen felel, hiszen a jogi személy felelőssége már megállapítható volt, csak nem lehetett végrehajtani, mert kiüresedett. A magánvagyonok nőttek. Menet közben azonban a tényállások színesedése folytán a bírói gyakorlat is színesedett és már elhagyta bűncselekményt és azt mondta, hogy aki szándékosan, a jogi személyiséggel visszaélve, tehát amikor úgy köt a jogi személy alkalmazottja, vagy tisztségviselője üzletet, hogy a jogi személy égisze alatt, sőt annak bélyegzőjével, de nyilvánvalóan a saját zsebére. Ez volt a következő lépés a bírói gyakorlatba. Most az új Ptk. a vezető tisztségviselő vonatkozásában egyértelműen kimondja, hogyha a vezető tisztségviselő e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel együtt egyetemlegesen felel. A jogi személy más tagja akkor tartozik felelősséggel ugyancsak a jogi személlyel egyetemlegesen, ha szándékosan okoz harmadik személynek kárt. Elmaradt a bűncselekmény, elmaradt a jogi személyiséggel való visszaélés és egyedüli tényállás elemként maradt meg a szándékosság. Ez az áttörés, mely a külföldi jogokban már régóta működik, tehát áttöri azt a felelősségi szabályt, hogy a munkáltató, ill. a jogi személy tartozik a tagjainak, alkalmazottainak a károkozásáért felelősséggel. Ezt az áttörést szabályozza most tulajdonképpen az új Ptk., úgyhogy ha ilyen károkozási tényállások vannak, akkor nem csak a jogi személyt kell perelni, hanem a ténylegesen károkozót is.

A megbízó, illetőleg a megbízott kártérítési felelőssége vonatkozásában nem hoz változást az új Ptk., viszont bevezet egy új szabályt, ami a megbízott kárfelelősségéhez hasonlít, illetve a megbízó és a megbízott kárfelelősségéhez hasonlít. Ez pedig a következő:

Ha a megbízott harmadik személynek kárt okoz, akkor a károkozásért a megbízó a megbízottal egyetemlegesen felel, a megbízó azonban kimentheti magát, hogyha bizonyítja, hogy a megbízott a kiválasztásánál, utasításokkal történő ellátásánál, ellenőrzésénél úgy járt el, ahogy az adott helyzetben elvárható, tehát nem volt a magatartása felróható. Ez csak megbízotti viszonyban van. Nagyon gyakran előfordul azonban és az élet hozta ezeket a

tényállásokat, nekünk is volt egy ilyen a Pécsi Ítéletábrán, amikor más szerződés kötelezettje okoz harmadik személynek kárt, és ennek a szerződésnek a kötelezettjét ez a harmadik személy nem ismeri, csak a jogosultját. Tehát a megbízót ismeri, de a megbízottat nem. Milyen tényállások merültek fel? Cukorrépa betakarítás van, három különböző cégnek a pótkocsis teherautói hozzák a szántóföldről a cukorrépát és kb. ugyanolyan mennyiségű sarat hoznak fel az országútra, mint a cukorrépa mennyisége. Halálos baleset következik be. Messziről nem lehet ezt a felkent sarat látni és egy normálisan haladó gépkocsi kipördült és nekiment egy fának, a gépkocsivezető meghalt. A károsultnak fel kell derítenie, hogy ki a cukorrépa szállítója. De ő csak a cukorrépa tulajdonosát ismeri, és ő ellene indított peres eljárást. Azt mondta, hogy kérem ez nem megbízási szerződés, alperesként ez egy fuvarozási szerződés, én tehát nem tartozom felelősséggel a fuvarozóim károkozása miatt.

Építkezés. Az új Ptk kimondja, hogy más szerződés jogosultja, tehát a szomszéd építtetője, a cukorrépa betakarítója stb. felelősséggel tartozik a vele szerződési viszonyban álló kötelezett – mint a megbízott – által a szerződés teljesítése körében okozott kárért. Itt változtatott a Parlament, mert hozzátette, hogy addig tart ez a felelőssége, ameddig a tényleges károkozót meg nem nevezik. A kodifikációs bizottság azt mondta, hogy egyetemes a felelősség, az ő szerződési partnere, miért teszünk különbséget. A megbízási szerződésnél azt mondjuk, hogy a megbízott károkozásaért a megbízó is felelősséggel tartozik, vállalkozási szerződésnél már nem mondjuk, hogy az alvállalkozó károkozásaért a vállalkozó is felelősséggel tartozik. Kinek az alvállalkozója? Az enyém? A legfájóbb változtatás, ami egyébként a Parlamentben történt, ez a jogalkotással kapcsolatba okozott kárért való felelősség. Úgy gondolta a kodifikációs bizottság és minden fórumon tulajdonképpen a kormányon is átment, mert hisz a kormány a kodifikációs szerkesztő bizottság javaslatát egy az egybe terjesztette az Országgyűlés elé az új Ptk. vitájában. Ez a javaslat pedig azt mondta ki, hogy végre el kell most már jutnunk oda húszegynéhány évvel a rendszerváltás után, hogy kimondja a Ptk. az állam kártérítési felelősségét a jogalkotással okozott kárért. Voltak ennek előzményei, pl: metró per, olaj per, mindenütt a Legfelsőbb Bíróság azt mondta, hogy a bíróság jogalkalmazó és nem jogalkotó, nem mondhatja ki, hogy a jogszabály az kártérítési felelősséget involvál. Nagyon enyhe és finom szabályt terjesztett elő a kodifikációs bizottság, mégpedig a közhatalmi jogkörben okozott kártérítés felelősségi szabályai körében, azoknak a végén, tehát a közigazgatási jogkörben okozott kár, a bíróság, ügyészség által okozott kár, bírák ügyészek által okozott kár, hogy ez az eredeti Ptk. indokolásában szerepel, hogy ezeket a szabályokat kell alkalmazni, mármint az államigazgatási jogkörben okozott kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni a bírák, ügyészek és egyéb kártevők ügyeiben is. Azt mondta ki a törvény, hogy ha az Alkotmánybíróság a jogszabályt alkotmányellenesnek mondja ki és visszamenőleges hatállyal megsemmisíti, akkor ennek a jogszabálynak az alapján keletkezett polgári jogi jogviszonyokért az állam, ill. a jogalkotó maga kártérítési felelősséggel tartozik. Ugyanez a felelősség áll fenn Alkotmánybíróság által megállapított mulasztásos jogalkotás esetén, illetőleg az Európai Unió kötelező szabályainak adaptálását elmulasztó mulasztás esetén. Ez öt évvel ez előtt volt az első ügy a Frankovics ügy. Olasz illetőségű volt, akit elbocsátottak a munkahelyéről létszámleépítés következtében és nem kapott végkielégítés. Frankovics perelt és az olasz törvények alapján nem kellett kapnia és Luxemburghoz fordult, és a Luxemburgi Bíróság megállapította Olaszország mulasztását az európai uniós jogszabályok alapján, mert ilyen esetben valamiféle juttatásban kell az elbocsátott dolgozót részesíteni. Nem szólt volna ez a kodifikációs javaslat többről. Ennek most rendkívüli aktualitást ad és engedjétek meg, hogy azért pár szóval elmondja, ez a bírói nyugdíjazás, amely egyértelművé teszi ezt az esetet. Mi történt itt? Az Alkotmánybíróság visszamenőleges hatállyal megsemmisítette azt a jogszabályt, amely 70 évről 62 évre szállította le a bírói nyugdíjkorhatárt. Ennek alapján ismert, hogy milyen tortúra keletkezett, szerintem a világtörténelemben egyedülálló, 260 bíró a saját munkahelyét perelte be, mert munkaügyi pert

kellett indítania. Azt a munkahelyet, amelyen sokszor az élén állt és ő gyakorlata munkáltatói jogköröket és beperelte az ítéletábrát, törvényszékeket, Kúriát. Akiknek aztán az égvilágon semmi közük nem volt ehhez. Ez egy tipikus példa. Áprilisban született meg az a törvény, amely a 62 év helyett 65 évben állapítja meg a bírói nyugdíjkorhatárt, de ezt is fokozatosan. Ezt a törvényt nem lehetett volna meghozni júliusban, mikor az Alkotmánybíróság határozata megszületett? 10 hónapra az elmaradt jövedelem kifizetését rendelte el a munkaügyi bíróság. Az Országos Bírósági Hivatal Elnöke tájékoztatása szerint a kormány 1.300.000.000 Ft-ot utalt át erre a célra az OBH-nak. Ki ezért a felelős? És ha a kormány nem utalja át, akkor nincs jogalkotói felelősség. A rendszerváltást követően a Magyar Állam miért nem tudja felvállalni a kártérítési felelősséget, mert biztos, hogy van jogalkotással elkövetett károkozás. Minden európai államban, minden fejlett európai államban ez ismert. Ha mást nem az eu-s jogszabályok megfelelő átvételének hibája miatt meg lehet állapítani a kárfelelősséget.

A kodifikációs bizottságnak a javaslatával ellentétben, a jogértelmezési tévedés, vagy jogalkalmazási tévedés csak kirívó, feltűnő, ha úgy tetszik durva esetben váltja ki a közigazgatási szerv – ide értve a bíróságot, ügyészséget – felelősségét is.

Évtizedek óta a bírói gyakorlat következetesen ezt az álláspontot alakította ki. Itt más a kártérítési tényállás, mint az alkalmazotti felelősség esetén. A közigazgatási szerv, vagy a bíróság, vagy az ügyészség okoz kárt, akkor a jogszabály alkalmazásával, vagy értelmezésével, annak hibájával okoz kárt. Kétszer helyezi hatályon kívül a bíróság a közigazgatási határozatot és mutat irányt, csak a harmadik etapban teremődik meg az összhang. Egészen más jellegű a károkozás. Ezt sem vette a kodifikáció. A bírói gyakorlat ettől valószínűleg tartja ezeket az elveket, de minden esetre tételes jogi alakja nincs.

Az épületkárokkal kapcsolatban mindössze annyi változtatás történt, hogy ha az épületre kiakasztott, vagy kifüggesztett tárgy lezuhanásával, vagy egyéb módon következik be a kár, akkor azért a felelősség azt a személyt terheli, akinek érdekében a tárgy kifüggesztése történt. Erre azt mondtuk, hogy itt ki kell terjeszteni a felelősséget a tulajdonosra is, hiszen a tulajdonos hozzájárulásával történik a kifüggesztés. Tehát az épület tulajdonosa egyetemlegesen fog felelni azzal a személlyel, akinek az érdekében a tárgyat kifüggesztették.